RESUM EXECUTIU

REIMAGINA EL CONSUM ALIMENTARI.

ALTERNATIVES SOSTENIBLES PER A BARCELONA

Resum executiu
Reimagina el Consum Alimentari. Alternatives sostenibles per a Barcelona

Aquest informe elaborat per Opcions s'emmarca en el projecte "Reimagina el consum alimentari: alternatives sostenibles per a Barcelona", impulsat per Eco-union i amb el finançament de l'Ajuntament de Barcelona. El seu objectiu és sensibilitzar la ciutadania sobre els greus impactes socials, ambientals i econòmics del sistema agroalimentari actual, i promoure ***alternatives reals i viables*** *basades en l'****Economia Social i Solidària (ESS) i l'agroecologia****.*

1. Diagnosi del Model Alimentari Global i Urbà: Impactes i Vulnerabilitats

El sistema agroalimentari dominant es fonamenta en una potent agricultura industrial, regida per una lògica d'**extractivisme** de recursos naturals (aigua, sòls fèrtils), una alta dependència de fòssils, i una marcada **oligopolització** del sector.

Impactes globalitzats del model agroindustrial:

- **Ambientals**: s'estima que l'agroindústria genera un terç de les emissions globals. L'agricultura consumeix dos terços dels recursos hídrics globals. L'expansió de monocultius contribueix a la degradació del sòl i a la pèrdua de biodiversitat.
- **Socials i laborals**: el model perpetua dinàmiques colonials i es basa en el treball barat. Es detecta precarietat laboral tant al Sud Global (baixos salaris, manca de protecció social) com al Nord Global, on el sector depèn sovint de treballadors temporals migrants amb drets limitats.
- **Salut**: la industrialització està vinculada a l'increment d'aliments ultraprocessats, l'augment de sucres i la contaminació per fitosanitaris. L'alimentació inadequada és la causa principal de les anomenades "malalties no transmissibles", que representen el 71% de les morts a escala mundial. A l'Estat espanyol, la mala alimentació és el primer factor de pèrdua de salut.

Caracterització del sistema alimentari de Barcelona:
El metabolisme alimentari de Barcelona és majoritàriament **lineal, altament dependent de l'exterior i vulnerable** davant de xocs globals.

• **Pèrdua de proximitat**: La ciutat té només **un 0,7% del sòl dedicat al conreu**. A Mercabarna, la proporció de producte català ha caigut considerablement i avuinomés el **15% del producte és d'origen català** mentre que les importacions han augmentat. En l'actualitat, el **85% dels aliments consumits a Barcelona recorren més de 100 quilòmetres**.

- **Hàbits i canals de compra**: les **grans superfícies i supermercats dominen les compres alimentàries** (entre el 60% i el 70% de les compres domèstiques).
- **Desigualtat en l'accés (entorns alimentaris)**: l'accés a aliments saludables no és equitatiu i està condicionat per la renda.Cada vegada són més freqüents els **pantans alimentaris** (zones amb una alta concentració d'oferta poc saludable, quatre o més establiments en 400 metres).
- **Inseguretat alimentària**: més del **8% de les llars a Barcelona** pateixen alguna forma d'inseguretat alimentària.

2. Alternatives sostenibles: Iimpulsant la transició agroecològica

La transició cap a un sistema just i sostenible ha de concebre l'alimentació com un **dret** que garanteixi la sobirania alimentària i generi condicions dignes per a la pagesia.

Polítiques públiques clau

Les administracions locals han d'impulsar marcs estables per garantir el dret a una alimentació sana i accessible. Barcelona ha adoptat iniciatives com el Pacte de Milà i l'**Estratègia d'Alimentació Saludable i Sostenible Barcelona 2030 (EASSB2030)**.

- **Objectius EASSB 2030**: un dels principals propòsits **és doblar el consum de productes de proximitat i ecològics i reduir el malbaratament alimentari en un 50% abans del 2030**.
- **Garantia alimentària**: es proposa la **Seguretat Social de l'Alimentació** per garantir una cistella bàsica d'aliments saludables desvinculada dels ingressos.
- **Infraestructures**: impulsar **botigues alimentàries públiques** en barris vulnerables per oferir productes locals i assequibles, i revaloritzar els mercats municipals com a espais clau per a l'accés a productes frescos.

Alternatives econòmiques des de l'Economia Social i Solidària (ESS):

L'ESS és un instrument crucial per impulsar la transició agroecològica, amb models replicables en tota la cadena.

- **Producció i elaboració**: Catalunya ja compta amb més de **200.000 hectàrees certificades** en producció agroecològica. El cooperativisme agrari és un actor amb gran arrelament al territori (un 30,8% de les cooperatives són centenàries). Els obradors compartits (com L'obradora o El tall) faciliten la transformació d'aliments amb registre sanitari.
- **Distribució**: els Centres Agroecològics de Distribució (CAD), com *La Diligència*, coordinen la logística per connectar petits productors amb consumidors i restauració col·lectiva.
- **Consum cooperatiu**: el consum col·lectiu creix amb **més de 150 grups de consum a Catalunya** (més de 50 a Barcelona), supermercats cooperatius (*FoodCoop Barcelona*) i la possibilitat d'utilitzar els mercats municipals com a nodes de distribució de l'ESS.

Alternatives de consum per a la ciutadania:
Tot i que l'agència individual està condicionada per l'entorn socioeconòmic, les decisions quotidianes poden donar suport al model sostenible.

- **Hàbits de compra**: prioritzar el **comerç físic local** i especialitzat (fleques, fruiteries) i els mercats per contrarestar la compra impulsiva de les grans superfícies.
- **Cistella sostenible**: escollir aliments de **proximitat, de temporada i agroecològics**. Si calen productes d'importació ineludibles, optar pel comerç just.
- **Dieta responsable**: reduir el consum de carn (especialment vermella) i ultraprocessats, i augmentar el consum de proteïnes vegetals (llegums mediterranis).
- **Malbaratament**: planificar els àpats, comprar la quantitat justa i aprofitar els sobrants mitjançant la cuina d'aprofitament.

La transformació del sistema alimentari requereix una acció concertada on l'impuls públic, el model econòmic social i la consciència consumidora es reforcen mútuament, trencant la lògica de mercaderia i garantint l'alimentació com a dret i bé comú.

Bibliografia

Generalitat de Catalunya. (s.d.). *Alimentació sostenible, futur responsable: Estratègia alimentària Catalunya*. Recuperat de https://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/alimentacio/estrategia-alimentaria/index.html

Ajuntament de Barcelona. (2025). *Estratègia d'alimentació saludable i sostenible de la ciutat de Barcelona, 2030*. Recuperat de https://www.barcelona.cat/alimentaciosostenible/ca/estrategies-i-plans/estrategia-dalimentacio-saludable-i-sostenible-barcelona-2030

Domene, Elena (coord), et. al. *Entorns alimentaris locals: Com s'alimenta l'àrea metropolitana de Barcelona? El cas de la ciutat de Barcelona*. https://www.amb.cat/documents/11696/7455154/Entorns+alimentaris.pdf/92798a1d-04ef-4770-bfc3-d05fb8f1e3ff?t=1551877749000

Binimelis Adell, Rosa i Roca Torrent, Anna. *Com s'alimenta Barcelona? Diagnosi del sistema alimentari de Barcelona.* Recuperat de https://www.barcelona.cat/alimentaciosostenible/ca/qui-som/documentacio

Martínez, Ruben i Rodríguez, Adrià. *Anticipar-se a les crisis alimentàries*. Recuperat de https://www.amb.cat/ca/web/amb/govern-metropolita/analisi-i-estrategia/estudis-metropolitans/detall/-/estuditerritorial/anticipar-se-a-les-crisis-alimentaries/28349158/11696

Martínez, Ruben i Rodríguez, Adrià. *Accions públiques per enfortir Mercabarna en l'alimentació sostenible*. Recuperat de https://idrabcn.com/publicacio/mercabarna/

La Fede. (s.d.). *Com s'alimenta Barcelona?* https://www.lafede.cat/com-salimenta-barcelona-nou-mapa-dels-impactes-del-model-agroalimentari-al-sud-global/

Velasco-Fernández, Raúl i Cadillo-Benalcázar, Juan. *Una aproximación crítica al acuerdo UE-Mercosur*. https://entrepueblos.org/wp-content/uploads/2022/05/

ResearchGate. (s.d.). *Transdisciplinary assessments for circular city design: identifying systemic water-energy-food nexus hotspots in metropolitan Barcelona*. https://www.researchgate.net/publication/343022567_Transdisciplinary_assessments_for_circular_city_design_identifying_systemic_water-energy-food_nexus_hotspots_in_metropolitan_Barcelona

Castro, Nazaret; Moreno, Aurora; Villadiego, Laura. *Los monocultivos que conquistaron el mundo*. Akal, 2019.

Xiaoming Xu et al. *"Global greenhouse gas emissions from animal-based foods are twice those of plant-based foods"*. Natur Feood. Citat per agència SINC

Martín, Adrià; Homs, Patrícia i Flores-Pons, Gemma. *El canvi d'escala: un revulsiu per a la sostenibilitat del cooperativisme agroecològic?* Recuperat de *https://aresta.coop/recerca/*

Homs, Patricia. *La sostenibilitat del cooperativisme agroecològic. Dels grups de consum als supermercats cooperatius*. Recuperat de https://aresta.coop/recerca/

Domene, Helena (coord.), et al. *Actualització de la cartografia i caracterització dels entorns alimentaris locals en l'àmbit de l'AMB*. https://www.institutmetropoli.cat/ca/estudi/

Garcia Jané, Jordi; Vilaseca, Eva; Camprubí Laura, Suriñach, Ruben. *L'economia social i solidària, instrument per a la transició ecosocial als municipis*. Diputació de Barcelona, 2024.

Observatori DESCA, Opcions. (2025). *Guia del consum alimentari conscient*. https://observatoridesc.org/ca/guia-alimentacio-conscient

Justícia Alimentària. (2022). *Viaje al centro de la alimentación que nos enferma*. https://justiciaalimentaria.org/wp-content/uploads/2022/01/informe_dameveneno.pdf

Calle Collado, À. (2025). *Seguridad social de la alimentación: propuesta para garantizar el derecho a una alimentación saludable*. Revista Soberanía Alimentaria, Biodiversidad y Culturas. https://www.soberaniaalimentaria.info/numeros-publicados/94-numero-53/1299-seguridad-social-de-la-alimentacion

www.delcampalcanvi.cat

Estudi elaborat per:

OPCIONS
Impulsem el consum conscient

Un projecte de:

eco-union

Finançat amb les ajudes Impulsem el que fas 2024 de l'Ajuntament de Barcelona, a través de Barcelona Activa.

Ajuntament de Barcelona

Barcelona Activa

Estratègia d'Alimentació Sostenible Barcelona 2030